

RAPPORT

**Kartläggning och
utvärdering av Nacka
kommuns grundskolors
elevhälsoarbete**

Sammanfattning

En studie har genomförts på uppdrag av kommunfullmäktige för att kartlägga och utvärdera Nacka kommuns grundskolors elevhälsoarbete som har resulterat i denna rapport.

Efter genomförd studie är den sammanfattande bedömningen att elevhälsoarbetet i Nacka kommun bedrivs på ett kvalitativt och ändamålsenligt sätt. Elevhälsan både hos huvudmannen och ute på skolorna har ett tydligt uppdrag och det finns god uppslutning av professioner i skolorna för att möta alla elevers olika behov. Skolorna bedöms aktivt arbeta förbyggande och hälsofrämjande samt att personalen är engagerade i det dagliga elevhälsoarbetet som bedrivs i skolorna. Skolorna har ett väl förankrat systematiskt kvalitetsarbete och det finns utarbetade rutiner för förebyggande och hälsofrämjande insatser. Alla rektorer och elevhälsoteam är eniga om att elevhälsoarbetet är något som ständigt behöver utvecklas och omprövas på för att säkra likvärdighet och kvalitet.

De utvecklingsområden som rektorerna lyfter är att det ibland finns ett behov av att ytterligare utöka antalet medarbetare med vissa professioner. Det kan till exempel gälla kurator, psykolog och speciallärare. Vidare finns utmaningar att få med all personal i elevhälsoarbetet.

Nacka kommun
Elin Appel
Resurssamordnare
Utbildningsenheten

Innehållsförteckning

1	Bakgrund och förutsättningar.....	4
2	Projektets syfte	4
3	Definition av elevhälsa och elevhälsoarbete.....	5
4	Resultat	7
5	Slutsats.....	12
6	Bilagor.....	13

I Bakgrund och förutsättningar

Kommunfullmäktige har under 2018 gett utbildningsnämnden ett särskilt uppdrag att kartlägga och utvärdera skolornas elevhälsoarbete. Studien har arbetats fram och sammanställts i en rapport av utbildningsenheten.

Rapporten *Kartläggning och utvärdering av Nacka kommuns grundskolors elevhälsoarbete* bygger på resultat från dialog med huvudmän, webbenkät till rektorer, intervjuer med elevhälsoteam samt vissa frågor från elevenkäten Våga Visa som genomfördes under 2018.

I och med att nya skollagen (2010:800) började tillämpas den 1 juli 2011 bildade skolhälsovården, den särskilda elevvården¹ och de specialpedagogiska insatserna i en samlad elevhälsa. Elevhälsan omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.² Syftet med att samla insatserna var bland annat att öka samverkan och att betona det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.³ Elevhälsans mål är att skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för eleven.⁴

2 Projektets syfte

Syftet med studien är att kartlägga och utvärdera Nacka kommuns grundskolors elevhälsoarbete. Rapporten ska ge en lägesbild av elevhälsoarbetet som görs i skolorna men också belysa om det finns utmaningar och framgångsfaktorer till ett välfungerande elevhälsoarbete.

2.1.1 Målgrupp

Rapportens huvudsakliga målgrupp är kommunfullmäktige och utbildningsnämnden men den kan förhoppningsvis vara till nytta för både rektorer och elevhälsoteam.

2.1.2 Metod

Kartläggningen påbörjades under våren 2018 med information till och dialogsamtal med huvudmän. En webbenkät skickades ut till alla rektorer under juni 2018 med sista svarsdatum den 10 september. Under hösten 2018 inleddes intervjuer med elevhälsoteam på några grundskolor i Nacka kommun.

¹ Med särskild elevvård avses psykolog och kurator. Prop. 2001/02:14 Hälsa, lärande och trygghet, s. 15

² 2 kap. 25 § skollagen.

³ Prop. 2009/10:165 s. 276–277.

⁴ 2 kap. 25 § skollagen och prop. 2009/10:165, s. 656–657.

På informations- och dialogmötet deltog fem av kommunens huvudmän. Webbenkäten skickades ut till 37 rektorer. Av dessa svarade 31 stycken, vilket ger en svarsfrekvens på 84 procent. Dialogsamtalen gjordes på sex grundskolor i Nacka kommun.

I Våga visa- enkäten för elever och vårdnadshavare som genomfördes under våren 2018 ingick en fråga om elevhälsan: ”På min skola kan man få hjälp av skolsköterska, kurator eller psykolog om man behöver”, och några frågor om elevhälsoarbete som också kommer att beaktas i studien.

3 Definition av elevhälsa och elevhälsoarbete

3.1.1 Elevhälsa

En kortfattad definition av elevhälsa är:

En verksamhet i skolan som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Eleverna ska ha tillgång till skolsköterska, skolläkare, psykolog och kurator samt personal som kan tillgodose behovet av special-pedagogiska insatser.

Elevhälsans verksamhet omfattar både skolväsendet och hälso- och sjukvården. Elevhälsan styrs nationellt, bland annat genom att Skolverket och Socialstyrelsen publicerar föreskrifter. Staten utövar styrning genom tillsyn och inspektion.⁵ Elevhälsan omfattas av flera regelverk som huvudmän, rektorer, skolchefer och elevhälsans personal behöver förhålla sig till.

Arbetet med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete.⁶ Den personal som finns för elevhälsans insatser ska ha adekvat utbildning, som svarar mot elevernas behov av insatser. Tillsammans med pedagoger, mentorer och övrig personal är en väl fungerande elevhälsa viktigt för att elever skall få det stöd de behöver och har rätt till.⁷

För elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.⁸

Skolhuvudmannen kan välja att organisera elevhälsan på det sätt som passar lokala förhållanden. Elevhälsan kan exempelvis organiseras genom anställningar direkt på skolan, köp av vissa tjänster eller i olika resurscenter. Skolhuvudmannen

⁵ Vägledning för elevhälsan socialstyrelsen och skolverket s. 34 2016

⁶ Prop. 2009/10:165 s. 276–277.

⁷ Specialpedagogiska tidningen ”Oklara roller stjärper samarbetet” 4 sep 2018

⁸ 2 kap. 25 § skollagen.

kan även välja att lägga ut elevhälsan på en enskild utförare på entreprenad eller om det är en offentlig verksamhet, i samverkan lämna över elevhälsans medicinska del till ett landsting eller en kommun. Huvudmannen avgör själv omfattningen av och inriktningen på personalens sammansättning och kompetens utifrån lokala behov och förutsättningar.⁹

Skolhuvudmannen har alltid ansvaret för att elevhälsan är en integrerad del i det främjande och förebyggande skolutvecklingsarbetet. Det innebär att elevernas rättigheter och skolhuvudmännens skyldigheter vid entreprenad ska vara de samma som om verksamheten bedrivs av skolhuvudmannen i egen regi. Skolhuvudmannen ansvarar därmed för att eleverna får tillgång till en elevhälsa i enlighet med skolförfattningarnas krav. Skolhuvudmannen beslutar också om elevhälsans mål, inriktning, omfattning och kvalitet samt ansvarar för uppföljning och utvärdering av verksamheten.¹⁰

3.1.2 Elevhälsoarbete

En kortfattad definition av elevhälsoarbete är:

Att alla som arbetar i skolan ska bidra till att skapa en kultur som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa, samt bidra i arbetet till att skapa generella pedagogiska/praktiska anpassningar i lärmiljön som gör det möjligt för varje elev att nå målen och utvecklas efter sin förmåga.

Att trivas och må bra i skolan är en förutsättning för ett gott studieresultat. Elever som upplever sig ha en god hälsa har också större möjlighet att lyckas i sitt skolarbete¹¹.

Ett välfungerande elevhälsoarbete präglas av ett nära samarbete mellan rektor, elevhälsoteam, lärare och övrig personal på skolan. Genom ett samarbete kan lärmiljöer skapas där alla elever trivs och ges möjlighet till utveckling och likvärdig utbildning skapas.

Enligt skolinspektionens kvalitetsrapport ”Elevhälsa” från 2015 kunde de summera att elevhälsoarbetet är ett gemensamt uppdrag för alla professioner i skolan. För att få ett väl fungerande elevhälsoarbete där förebyggande och hälsofrämjande arbete är i fokus ska det inte finnas något glapp mellan elevhälsan och pedagogerna. Kvalitetsarbetet är oerhört viktigt och det innefattar till exempel att stanna upp och reflektera över att det pedagogiska upplägget är anpassat efter alla elevers behov och att man tillsammans identifierar riskfaktorer. En stor del av elevhälsoarbetet och stöd till elever genomförs i det dagliga arbetet av pedagoger och övrig personal. I pedagogers och mentors ansvar ligger utvecklingssamtal, information till hemmen, kommunikation till föräldrar och

⁹ Prop. 2009/10:165 s. 656–657.

¹⁰ Prop. 2009/10:165, sid 508.

¹¹ Skolinspektionen kvalitetsgranskning ”Elevhälsa” 2015:15

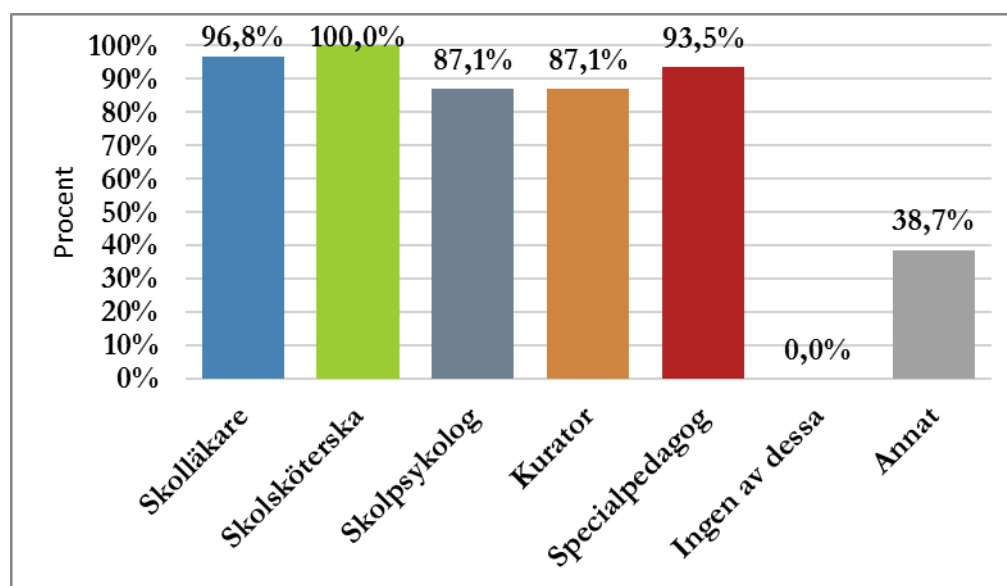
vårdnadshavare, vetskap om hur eleven fungerar socialt och överblick över skolarbetet. Till sin hjälp har de verktyg såsom pedagogiska utredningar och åtgärdsprogram, men också stödsystem som arbetslag, grupper för reflekterande samtal, trygghetsgrupp och elevhälsa.

4 Resultat

4.1 Webbenkät rektorer 2018

Webbenkät som skickades ut till rektorer.

Vilka yrkesprofessioner ingår i elevhälsan på er skola?

Resultat:

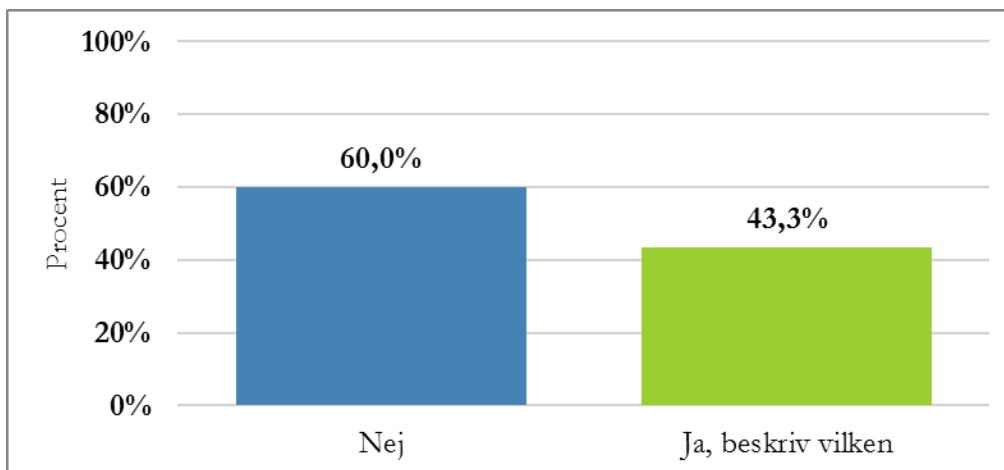
Rektorerna tillfrågades om vilka professioner som ingår i skolans elevhälsa.

Resultatet visar på att det finns god representation av alla professioner som skollagen kräver inom elevhälsan i skolorna.

Av de rektorer som anger att de har andra professioner inom elevhälsan än de som skollagen kräver nämns bland annat logoped och studie- och yrkesvägledare (se bilaga 1)

Den samlade bedömningen är att skolornas tillgång av elevhälsans professioner i Nacka kommun är god.

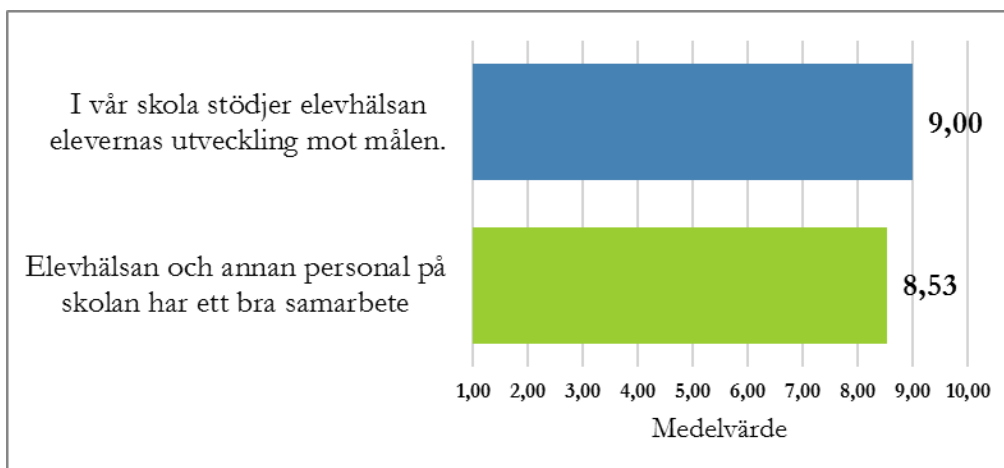
Är det någon profession inom elevhälsan som skulle behövas utökas på skolan?

Resultat:

Flera rektorer beskriver att de har behov av att utöka antalet timmar för en eller flera av elevhälsans professioner eller att de saknar någon av professionerna. Framst är det psykolog, kurator och speciallärare som efterfrågas. (bilaga 1)

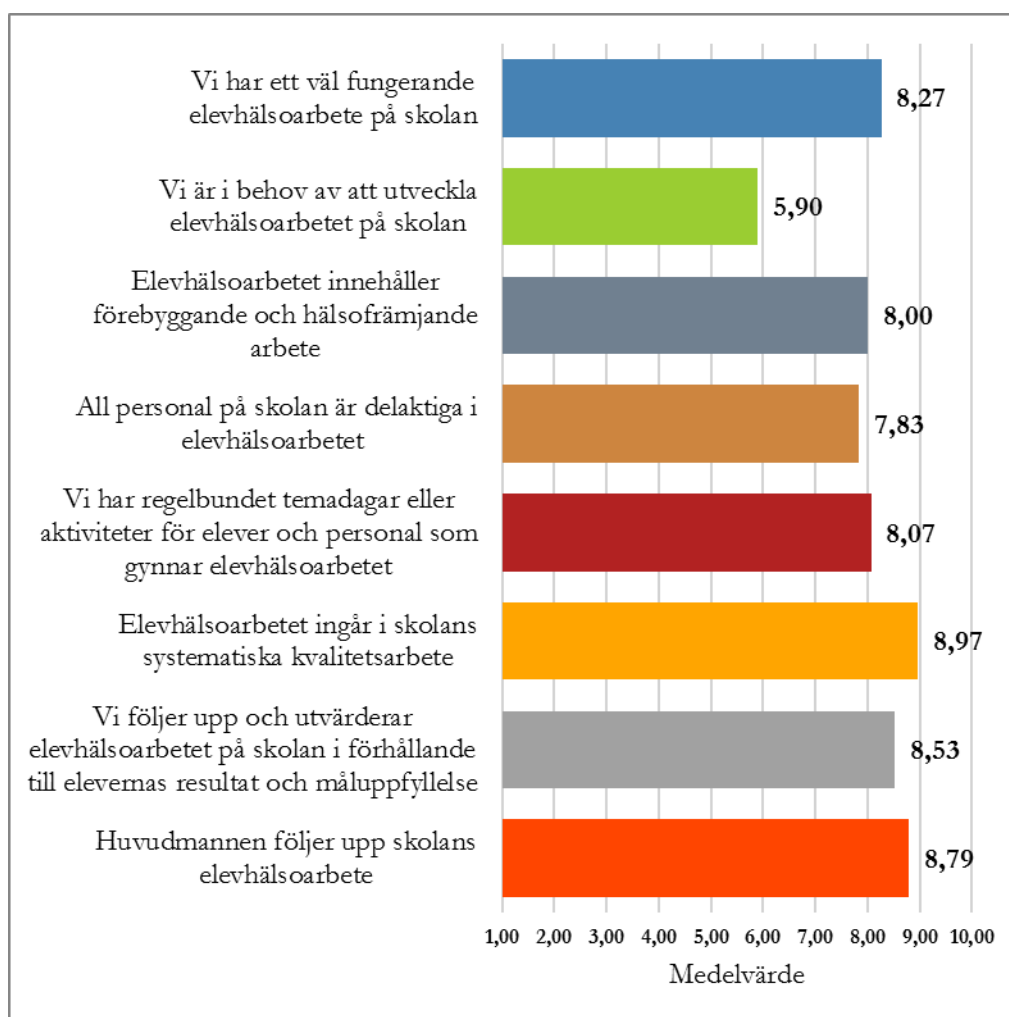
Elevhälsan- hur väl tycker du att påståendet stämmer på din skola?

Resultat:

Rektorerna är mycket nöjda med elevhälsans arbete med att möta elevernas utveckling mot målen. Det framgår även att elevhälsan och övrig personal på skolorna har ett gott samarbete.

Notera att påståendena nedan handlar om skolans elevhälsoarbete. Hur väl tycker du att påståendet stämmer på din skola?

Resultat:

Rektoreernas skattning av skolans elevhälsoarbete visar på god kvalitet där bland annat ett väl fungerande elevhälsoarbete, systematiska kvalitetsarbete kopplat till elevernas resultat och måluppfyllelse är delar. Flera av rektorerna anger att de är i behov av att utveckla elevhälsoarbetet- då det är ett ständigt pågående arbete för att möta alla elevers behov. En utmaning är att få med all personal i elevhälsoarbetet. Rektor bedömer att huvudmannen i stor utsträckning följer upp skolans elevhälsoarbete.

Vilka styrkor och utvecklingsområden anser du finns på er skola inom elevhälsoarbetet?

Skolorna svarar att de arbetar förbyggande och hälsofrämjande. Andra saker de nämner som styrkor är bred kompetens, väl fungerade elevhälsoplaner och stor utvecklingsvilja och gott samarbete mellan alla professioner.

Som utvecklingsområden tar flera skolor upp att det ständigt behövs kompetensutveckling för att möta nya behov. Vidare tar de upp att samarbetet med BUP och socialtjänsten måste förbättras. Skolorna behöver bli ännu bättre på att vara flexibla till exempel att anpassa organisation och lärmiljö utifrån elevernas behov och förutsättningar.

Samtliga kommentar finns i bilaga 1 punkt 15

4.2 Djupeintervju elevhälsoteam och svar från elevenkät

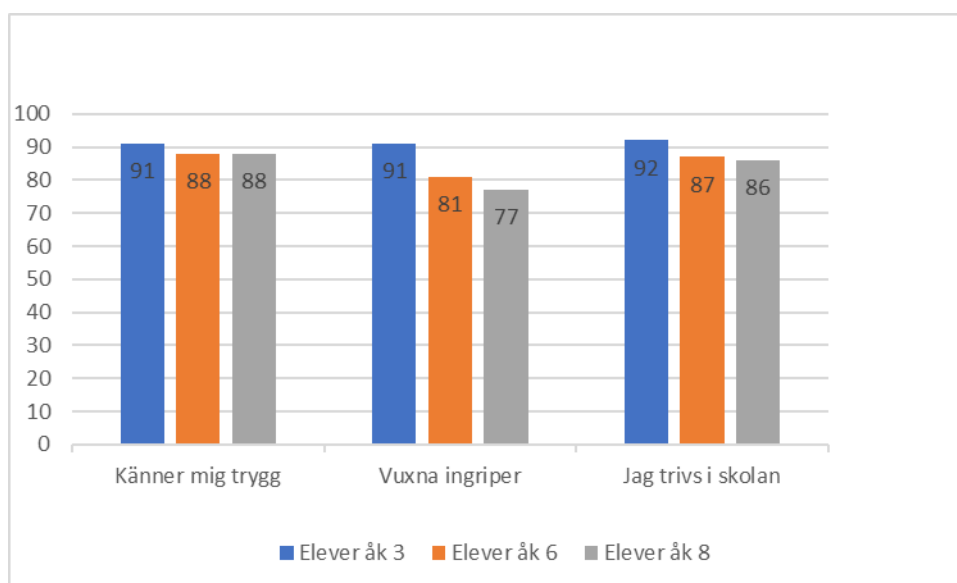
De elevvårdsteam som intervjuades fick möjlighet att beskriva vad de tycker fungerar särskilt bra inom elevhälsoarbetet på skolorna men även vilka utvecklingsområden som de ser. Det som framkom var att skolorna har väl förankrade och rutinmässiga möten varje vecka där representanter från elevhälsan deltar tillsammans med specialpedagog, speciallärare och rektor. Elevhälsoteamen och rektor understryker att elevhälsoarbetet är ett pågående arbete som ständigt behöver utvecklas och utvärderas. När ett nära samarbete mellan elevhälsan och övrig personal möjliggörs så skapar det mycket goda förutsättningar för all personal att stärka elevhälsoarbetet.

I intervjun framkommer det att rektorerna är väl medvetna om sitt uppdrag och sin roll i elevhälsoarbetet. Skolorna har arbetat fram processer för elevhälsoarbetet där bland annat ansvars- och rollfördelning framgår. Avståndet mellan elevhälsoteam och övrig personal upplevs generellt sett som litet. På flera skolorna arbetar de med att ha både slutna och öppna möten för att kunna nå ut till alla. Ofta är specialpedagog, kurator och psykolog strategiskt placerade mitt i verksamheten för att öka möjligheten till spontana besök både för elever och personal.

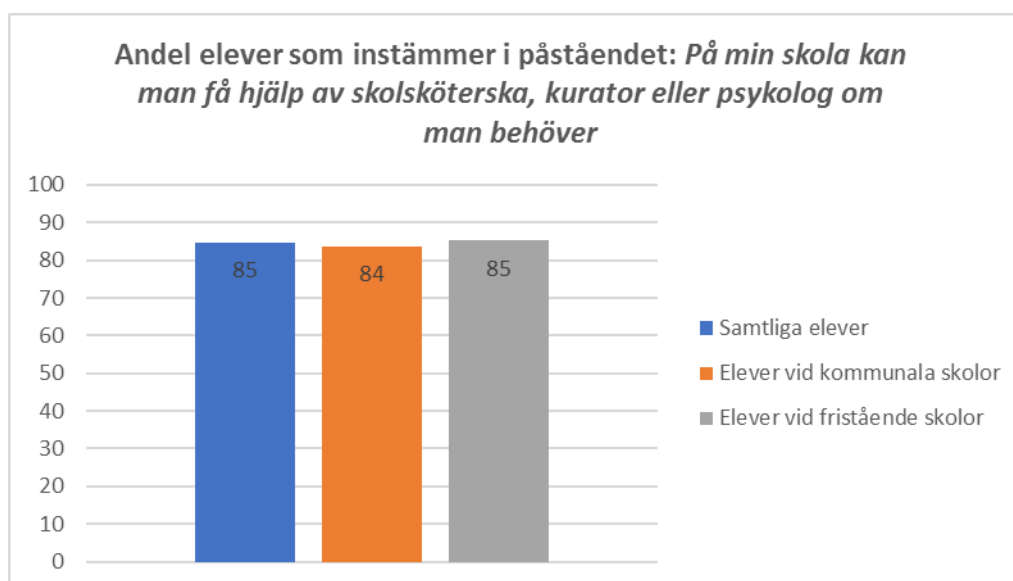
Skolorna är eniga om att lärmiljön är en viktig del i elevhälsoarbetet och den har en stor påverkan på elevens resultat och trygghet i skolan. Elevinflytande,

värdegrundsarbete och trygghetsteam lyfts fram som goda exempel samt en viktig del i elevhälsoarbetet. All personal i skolan är delaktiga och agerar när något oförutsägbart händer. Kompetensutveckling till personal och riktade satsningar exempel kurser, kollegialt lärande, tvålärarsystem är något som skolorna anser kvalitetssäkra alla elevers trygghet och studiero.

Enligt Våga Visa- enkäten som elever i årskurserna 3, 6 och 8 genomförde under våren 2018 kan man utläsa att eleverna i hög grad svarar att de är trygga och att de vuxna ingriper när något oförutsett händer.

Vidare svarar eleverna att de uppfattar sina möjligheter att få kontakt med elevhälsan som god- främst vad som gäller om man får hjälp av skolsköterska, kurator eller psykolog.

Skolorna upplever att de har ett gott samarbete mellan hem och skola. De understryker att ett gott samarbetet gynnar arbetet med eleven och dess utveckling mot målen.

Det systematiska kvalitetsarbetet bedöms vara väl utvecklat och rutiner finns för att fånga upp, förebygga och främja elevhälsoarbetet. Skolhuvudmannen är delaktig och vill ha återkoppling av skolans planer och resultat. Men huvudmannen är även lyhörd och flexibel när det gäller att möta skolans behov och efterfrågan på exempelvis att utöka elevhälsans professioner alternativt insatser för att arbeta hälsofrämjande och förebyggande ute på skolorna.

Olika kartläggningar och screeningar gör det möjligt för skolorna att tidigt upptäcka elevers utmaningar i skolan, samt kunna arbeta förebyggande.

Det systematiska kvalitetsarbetet är som sagts tidigare ett ständigt pågående arbete och rutiner och genomförande revideras kontinuerligt för att identifiera och utveckla förebyggande och hälsofrämjande insatser i enlighet med elevernas behov. Lärmiljön lyfts fram som ett utvecklingsområde då den ständigt behöver utvecklas och anpassas utifrån elevernas behov. En utmaning på skolorna är att få med all personal i det dagliga elevhälsoarbetet- att arbeta för att alla elever är allas ansvar och inte enbart elevhälsans uppgift, vilket ständigt behöver betonas och ges kunskap och redskap för.

Majoriteten av skolorna är eniga om att samarbetet med andra myndigheter främst socialtjänsten och BUP behöver bli bättre och utvecklas.

5 Slutsats

Den sammanfattande bedömningen är att elevhälsoarbetet i Nacka kommuns grundskolor bedrivs på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Elevhälsoarbetet bedöms vara av god kvalitet och det finns ett stort engagemang i skolorna. Rektorererna är i stor utsträckning nöjda med tillgången av elevhälsans professioner och samarbetet mellan elevhälsan, pedagoger och övrig personal. Det framkommer dock att rektorererna saknar till viss del några professioner inom elevhälsan till exempel kurator och psykolog. Övervägande är elevhälsan på skolorna väl bemannad så förutsättningar för att kunna bedriva ett hälsofrämjande och förebyggande arbete finns.

I samtalen med skolorna beskriver de att lärmiljöer och systematiskt kvalitetsarbete är ett pågående arbete som kontinuerligt behöver utvecklas för att kunna möta alla elevers behov. De som har störst möjlighet att påverka och möjliggöra skolframgång för varje elev är de yrkesgrupper som möter eleverna i lärandesituationerna och därför satsar alla skolor som intervjuats på kontinuerlig kompetensutveckling. Samtidigt ser skolorna detta som ett utvecklingsområde.

Det kan bero på att ny forskning behöver implementeras samtidigt som alla ständigt behöver pröva och ompröva sina metoder för att bli ännu mer yrkesskickliga.

Under intervjuerna framkommer det att skolans personal är eniga om att det har skett en kulturomvändning ute på skolorna. Med det menar de att elevens utmaning och eventuella svårighet har gått från att eleven äger problemet till att belysa skolledning, elevhälsa, pedagog och övrig personals arbetssätt i ett led att förändra och nå elevens mål.

Elever som deltagit i Våga Visa-enkäten svarar att de trivs, är trygga och har god tillgång till elevhälsa vilket samstämmer med skolorna bild.

Den samlade bedömningen om Nacka kommuns grundskolor går i linje med skolinspektionens kvalitetsgranskning ”*Elevhälsa*” från 2015 där en del av slutkommentaren var: *Skolans elevhälsoarbete, kanske är det inte enbart en metodfråga, utan mer av ett resultat. Det är svårt att skilja ut det arbete inom skolverksamheten som uteslutande sker av personal som formellt ingår i elevhälsan, och det arbete som uteslutande sker av lärare, rektor eller andra. Kanske behöver någon distinktion inte heller göras. Tvärtom. Elevernas hälsa är en fråga för alla i skolan, och elevhälsan, med sina specifika kompetenser, ska också vara en resurs för alla.*¹²

6 Bilagor

Bilaga 1 Webb-enkät Kartläggning och utvärdering av Nacka kommuns grundskolors elevhälsoarbete

Bilaga 2 Underlag för djupintervju elevhälsoteam inför kartläggning och utvärdering av Nacka kommuns grundskolors elevhälsoarbete

¹² Skolinspektionen kvalitetsgranskning ”*Elevhälsa*” 2015:15 s.34

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

POSTADRESS

Nacka kommun, 131 81 Nacka

BESÖKSADRESS

Stadshuset, Granitvägen 15

TELEFON

08-718 80 00

E-POST

info@nacka.se

SMS

716 80

WEBB

www.nacka.se

ORG.NUMMER

212000-0167